

משרד=החוק דרש להפעיל „להץ מוסרי“

משוכת פרישמן

אם רצה עורך-הדין אהרון חוטרישי לזרוק פצצה, הרי הצליח בכך. אך קמו הנאשמים — אורי אבנרי, שלום כהן, העולם הזה בע"מ, הדפוס והמפיצים — והודיעו כי הם כופרים באשמה שיוחסה להם. קרא חוטרישי לעד הראשון שלו. היה זה לא אחר מאשר אלכס מסיס, כתב העולם הזה, שניהל את החקירה נגד המתלונן, הקבלן יצחק פרישמן.

בדרך כלל נהוג במשפטי דיבה כי המתלונן עולה על דוכן-העדים כעד ראשון מטעם עצמו, פורש לפני בית-המשפט את כל העובדות והמסמכים אשר בידו ונותן לעד השני לחקרו חקירת שתיועורב. כי לפי העקרון האנגלי, הנהוג גם בישראל, אין השופטים רגילים להחשיב את שמו הטוב של מתלונן המסרב לעלות על הדוכן ולתת בכך לעד השני את האפשרות לחקרו.

חוטרישי רצה להימנע מהעלאת פרישמן בשלב הראשון של המשפט. הודיע הוא: פרישמן יופיע רק בסוף המשפט, אחרי כל עדויות ההגנה, כדי להוסיף את טענות העולם הזה. אולם מכיוון שהיה צריך להביא עד כלשהו, קרא למסיס. כחנותו היתה ברורה: בעדותו יצטרך מסיס לגלות את טענות העולם הזה והוכחותיו. לתת על-ידי כך לפרישמן את השהות להתכונן. לעדותו.

אולם היה זה תמרון משפטי מסוכן. כי הודות למסיס הושמעו חלק מעדויות העולם הזה והוגשו חלק מהוכחותיו בשם המתלונן, ונכנסו לתיק כחומר-הראיות של התביעה. ומכיוון שלפי החוק הבריטי נשקל, בין היתר, ערך עדות בהתאם לצד שהזמין את העד — יכול היה להיווצר מצב בו הוכחות התביעה פועלות נגד התביעה עצמה. כשיד מסיס מדוכן העדים, אחרי חמשה ימים של חקירה חוזרת חסרת-תקדים כמעט באורכה, נוצר הרושם שהפצצה של חוטרישי עלולה עוד לפגוע במרשו.

דרוש: „להץ מוסרי“

החקירה הראשית היתה קצרה מאד. מסיס נשאל על-ידי חוטרישי מי הוא עורך העולם הזה, מי החברה המוציאה את העיתון לאור, נוסף על כמה שאלות חסרות-ערך אחרות. שלושת השופטים הצעירים, יוסף גוימן, אברהם פרידמן ויעקב זיגלמן, האזינו בסקרנות. הם חיכו לשאלות שתבואנה

אחרי כן חזר בו הוודיע שפרישמן יעלה להעיד בשלב מוקדם יותר, מחשש פן לא יורשה להעיד בסוף המשפט.

אחרי סידרת השאלות השיגרתיים הראשונה. אולם הם אוכזבו. חוטרישי ישב במקומו באופן דרמטי, מסר את רשות החקירה לעורך-הדין אריה מרינסקי, פרקליט העולם הזה. „מי עסק בחקירת פרשת פרישמן?“ שאל מרינסקי. „אני!“ השיב מסיס.

מכאן ואילך זרמו שאלותיו של מרינסקי לעד בנו אחר זו. העד סיפר כיצד נודע לו לראשונה שמץ מעיסקותיו של פרישמן וחברתו בתורכיה, כיצד החל לבדוק את האינפורמציה שהגיעה לידיה, לאמתה, לחדאה, לסננה ולבסוף לאשרה סופית במוסדות המוסמכים ביותר לכך: משרדי הממשלה. תיק המוצגים החל להתמלא. מרינסקי הגיש לבית-המשפט, באמצעות העד, את מכתבי העולם הזה למשרד-החוק, למשרד-האוצר ולמשרד-המשטרה. מכתבו של דובר משרד החוק היה החשוב ביותר. הוא אישר בפירוש כי משרד-החוק הזהיר את פרישמן מפני „התפוצצות“ עסקיו בתורכיה, וכי נקט בכל האמצעים שהיו בידו להכריח אותו לסיימם כסדרם ולעזוב לשם כך את ליבריה, שם החל בעסקים חדשים.

הפסקה העיקרית הודעת הדובר הרשמי שאפשר להכריח את פרישמן למלא את התחייבויותיו הכספיות בעזרת „להץ מוסרי“. אחרי המסמכים באה פרשת השיחות בעל-פה ורישומיהן בכתב. בתשובה לשאלותיו של מרינסקי סיפר מסיס על שורה ארוכה של סותרים, קבלני משנה, פקידים ממשלה, עורכי-דין ואחרים, אצלם ליקט חומר לפרשה. לבסוף סיפר העד על פגישתו עם פרישמן עצמו. „אחרי שסיימתי את ליקוט החומר ובדיקתו פניתי למתלונן בעצמו“, סיפר מסיס לבית-המשפט, „אמרתי לו שאני רוצה לשאול אותו כמה וכמה שאלות כדי לברר את גירסתו שלו על החומר אשר בידו“.

עד מהרה התברר לבית-המשפט כי לעד לא היתה מעולם הזדמנות לברר את גירסתו של פרישמן. אחרי שנפגשו במשרדו של עורך-הדין חוטרישי, ביקש אותו פרישמן מן לדחות את הפרסום. המערכת התרזה לבקשתו של פרישמן, וזה הבטיח פגישה כעבור יומיים. ביום הפגישה לא היה עוד פרישמן בישראל: הוא המריא לביקור ממושך בארצות-החוק, חזר רק כעבור שנה.

„דבר רציני מאד“

בעזרת העד של המתלונן, הצליח פרקליט הנאשמים להכניס לתיק כמה וכמה פרשיות, שהטילו אור מעניין על פרשת הקבלן. בין השאר:

עד החביעה

הוא חבר מערכת העולם הזה אלכס מסיס, שנקרא להעיד במפתיע על-ידי באיכותו של המתלונן, עורך-הדין חוטרישי (מימין, מרכיב משקפיים). מסיס הוזקק על דוכן העדים במשך חמישה ימים רצופים, הוכיח תוך כדי עדותו את תהליכי העבודה, האיתור והבדיקה המדוקדקים של מערכת השבועון.

פרישמן הגיש בשעתו תביעת פיי-צויים בסך 100 אלף ל"י בגלל הוצאת דיבה נגד העיתון מעריב — אך ביטלה, אחרי ששילם את המסים, מבלי שמעריב התנצל. לדברי מאמר בהארץ, הזיקו עסקיו של פרישמן לייחסים בין ישראל ותורכיה והשאירו אחריהם ירושה מרה. פרישמן לא הגיש תביעה נגד הארץ.

עוד יותר מעניין היה צד אחר של התביעה. בשעתו פירסם העולם הזה כתבת ענק בת ארבעה עמודים וחצי על עסקי פרישמן, הכתיר אותה בשם: „שגריר הסיחיות של ישראל בתורכיה“. פרישמן לא הגיש תביעה להוצאת-דיבה על כתבה זו. כעבור שנה פירסם העולם הזה רשימה קצרה, בת חצי טור בלבד, שחזרה רק על חלק מן האשמות המפורסות הראשונות. על כתבה קטנה זו הגיש פרישמן תביעתו.

העד הגיש רשימה מעניינת נוספת: רשימת התביעות המשפטיות שהוגשו נגד פרישמן בבית-המשפט בארץ ובבוררות שונות, על-ידי אנשים שטענו כי פרישמן רימם. יתכן כי מעולם לא מסר עד-תביעה חומר כה רב ומוסמך נגד המתלונן שקראו להעיד.

„התיחסתי לכתבות על פרישמן כאל דבר רציני מאד“, סיפר העד לבית-המשפט ש” הקשיב בהתענינות, „יש לנו הנחיות-קבע

בין השאר: בבין שיכונים לחברי הפרלמנט התורכי, לעסקני ציבור, עתונאים ופקידים בכירים.

הקבלן, אשר עסקיו המזוהים נחשפו לראשונה על-ידי העולם הזה, קדמה לפירסום המאמר עבדי תנ"מלים של חקירת עיסקותיו. הוא עוקב בעירנות אחרי המשפט.

עורך-הדין אריה מרינסקי, ממשרד עורך-הדין שמואל תמיר, המייצג את העולם הזה, כשהוא בודק את החומר. מימין: פקידתו של חוטרישי מעתיקה מהפרטיבל.

הוא חבר מערכת העולם הזה אלכס מסיס, שנקרא להעיד במפתיע על-ידי באיכותו של המתלונן, עורך-הדין חוטרישי (מימין, מרכיב משקפיים). מסיס הוזקק על דוכן העדים במשך חמישה ימים רצופים, הוכיח תוך כדי עדותו את תהליכי העבודה, האיתור והבדיקה המדוקדקים של מערכת השבועון.

כיצד לנהל איסוף פרטים עבור כתבות כאלה.

חקירה חוזרת וחוזרת

רנחיות-הקבע ענינו את חוטרישי למאד, כאשר קם לחקירה חוזרת. חקירה כזאת אורכת בדרך כלל שעה-שעתיים. הי פעם ארכה כמעט חמשה ימים שלמים. הפרקליט הידוע בישראל כאחד מעורכי-הדין המנוסים ביותר, ניסה במשך ימים ארוכים לערער את אימונו בית-המשפט בשיטות-החקירה של העולם הזה. בעזרת שני עורכי-דין ומזכירה, שגויסו כולם להכנת תיקו של יצחק פרישמן, הסתער חוטרישי על עדו שלו, על מנת להוכיח את מה שהוא כינה „חוסר תום ליבה של מערכת העולם הזה“.

היתה זו משימה קשה מאד. בהתקלו בשינוי-פעולה אדיב מצד מסיס בכל שאלה, ובשרור אווירה ידידותית למדי בינו לבין פרקליט הנאשמים אריה מרינסקי, ניסה חוטרישי את הבלתי-אפשרי: לנסות ולהכריז על מסיס כעל עד עויין, על מנת שיוכל לחקרו שתיועורב ולנסות למצוא סתירות בדבריו.

נסימן זה נכשל. מסיס ענה ברצון לכל שאלה, הגיש את כל רישומי השיחות ש” נשארו בידו אחרי שמסר את תיק החקירה כולו לעורך העולם הזה. חבר מערכת העולם הזה, שעמד על דוכן העדים והעיד כעד התביעה נגד עורך העיתון, לא התחמק אפילו משאלה אחת. מסיס ידע לבסס בדייקנות, ותוך כדי הוכחות מפורשות, את שיטת העבודה בחקירות העולם הזה בכלל ובפרשת פרישמן בפרט.

מדי יום ביומו התמלא הפרטיבל בפרטים נוספים על עבודת הנגמלים של חקירת פרשת פרישמן. הכתב סיפר לבית-המשפט כיצד בודק כל פרט ופרט, ממי קיבל בדרך כלל ידיעה זו או אחרת, כיצד בודק את הידיעות שקיבל וכיצד ניסה לדאוג עד תומך בכל נקודה ונקודה. הוא סיפר כיצד הסביר לממונים עליו בכל מקרה מה ומי מקור האינפורמציה, מה מידת מהימנותו, מה יחסו לפרישמן בעבר ובהווה ובאיזו מידה אפשר לסמוך על הידיעות שהוא מוסר. בזה אחר זה נפרשו לפני השופטים ותוקו לתוך תיק המסמכים, תולדות הקשר של פרשת פרישמן: פרשת הקבלן החיפאי שיצא על-מנת לשבור שבר בארצות ה” גולה, ועל עליותו ונפילתו תוך זמן קצר במדינה השכנה היחידה המקיימת יחסים ידידותיים עם מדינת ישראל — תורכיה.

משנסתיימה עדותו של מסיס, וכשהתכונן פרישמן עצמו לעלות לדוכן העדים על מנת לספר את ספורו שלו על כל מה שפרקליטו מכנה כ”שקר וכזב, השמצות שחא וספורי בדים“, היה ברור לשופטים הסבלניים, כמו לשני הצדדים, כי משפט פרישמן נגד עורכי העולם הזה עשוי להיות אחד ממשפטי הדיבה הארוכים ביותר בתולדות מדינת ישראל, ואולי מן החשובים בהם.